

שאינו שני לו גם בעולם, והמעורר כיום — אחרי 20 שנה — את סקרנות העיתונאים הזרים כמו ביום הראשון.

הייתי רוצה לומר כמה מילים על עלומיו של "העולם הזה".

הצעירים שהתפרצו לפני 20 שנה למשרד הקטן ותפסו את שולחנות-הכתובה המעטים, שוב אינם עולי-ימיים היום. מבחינת הגיל, הם שייכים לגיל העמידה.

אולם כמו תמונתו של דוריאן גריי, נשאר העיתון עצמו צעיר כביום ההוא — מלהיב, מרגיז, מעורר אהבה ושינאה כמו לפני 20 שנה.

זוהי תופעה עיתונאית נדירה מאוד. נולדו בשנים אלה בעולם הרבה עיתונים צעירים, תוססים, דינאמיים, סנסציוניים. אותם שלא נכשלו, עברו את התהליך של מדינת-ישראל.

של העיתונות הישראלית. העורכים הוותיקים פינו את מקומם לעורכים צעירים יותר. דור הולך ודור בא. אבל העיתון נשאר צעיר. מפני שכיום, בפרוס השנה ה-21, עדיין איכפת לו עדיין הוא לוחם את מלחמתו. עדיין הוא תוקף ונתקף, מגיב ומעורר תגובה, יוצר ידידים ואויבים. מפני שהעניין שהוא עיקר-העניין לעיתון הזה, עניין השלום, עדיין עומד במרכז חיינו הלאומיים — והיום יותר מאשר אי פעם.

אחת התופעות המעניינות ביותר המלוות אותנו היא השינאה.

כושרנו לעורר שינאה פאתולוגית מדהים אותנו כל פעם מחדש. לפני כמה שבועות בלבד היינו עדים (וקורבנות) ל-התפרצות של שינאה היסטורית, שהיתה יכולה לזרוע פחד בלב כל אחר. שלום כהן תלש דף מתעודת-זהות. כתגובה על כך הפכו 118 חברי-כנסת נכבדים לחבורת-לינין, כלי-התיקשות ההמוניים הצטרפו לקריאה "תפסו את הבוגדים", וחיש מהר שטפו את הארץ כולה נחשולים של שינאה לוחטת שנבעו ממעמקי ליבם של רבבות.

שינאה זו קיימת תמיד, והיא מלווה אותנו על כל צעד ושעל. אין לנו שום אשלייה בנדון. אנחנו יודעים כי כמה וכמה אנשים, המחייכים בפנינו, יכולים תוך שנייה, בהידלק הניצוץ, להתפוצץ בסערת שינאה. מדוע?

אם תשאלו את בעלי השינאה הגלויה על שום מה הם שונאים אותנו, תקבלו רשימה ארוכה של סיבות: מפני שאנחנו עוזרי ישראל, פורנוגרפים, בוגדים, סוטי מין, בולשביקים, פאשיסטים, סריסים, סוכני-נאצר, כנענים, ידידי-ה"פחח", שמאל חדש, ניהיליסטים, וכו' וכו'.

איהגיון בולט לעין. מהי הסיבה האמיתית? לא הבחורות העירומות, המקשטות לא פעם את עמודינו. לא מאמר זה או אחר.

אלא העובדה הפשוטה שאנחנו מערערים על מוסדות כמות החברה, זורעים ספקות לגבי שקרים מוסכמים, מעמידים סימני-שאלה לגבי נכסי-צאן-ברזל, קוטלים ציפורי-נפש.

במאות המאמרים שנכתבו עלינו בחוץ-לארץ בשנים האחרונות, חוזרים דרך-קבע שני ביטויים, "איקונוק-לאסטיים" (שוברי פסלים) ו"הורגי פרות קדושות". אלה הם מיקצועות חשובים מאוד להתקדמות החברה. אבל אין הם מיקצועות המקנים לבעליהם פופולריות, ואף פעם לא היו כאלה.

אברהם אבינו, שניפץ את האלילים, לא היה פופולרי בחוגי העירייה של אור-כשדים. אליו הניבא, שקם על נביאי השקר, לא זכה באותה שנה בתואר יקיר ירושלים. ישוע מנצרת, להבדיל, שגירש את מח"ל ליה-הכסף מחצר בית-המקדש, לא הפך חביב המימ"ס, וסופו היה רע.

שום ציבור אינו אוהב אנשים הבאים לגזול ממנו את הביטחון הנוח במוסכמות האתמול, התובעים ממנו לשנות את מושגיו החביבים, המתירעים נגד הדעות הקדומות. לא פעם הם ממשיכים לשנוא את חלוצי השנינו גם לאחר שהם כבר קיבלו את השינוי עצמו. השינאה נשארת, מפני שמקורה בלתי-מודע. השונא עצמו אינו יודע, וכלל אינו יכול לדעת, מדוע הוא שונא את השונא.

איננו נהנים מזה ששונאים אותנו. אבל אנחנו מורכבים לשלם את המחיר הזה. לא נעשה שקר בנפשנו, כדי לעקר ולעקור אותה.

ומול השינאה — האהדה.

מעולם לא היה היחס בין "העולם הזה" ובין חלק גדול מקוראיו כיחס הרגיל בין עיתון וקהלו. קוראים אלה לא ראו בעיתון סתם כלי-ביטוי, הבא למסור להם מידע ו/או לברר אותם. הם ראו בו סמל למשהו החשוב להם מאוד-מאוד, מגדלור המראה להם כיוון, עמדה שיש להגן עליה בשעת-צרה, דבר שהם יכולים להזדהות עימו.

כאשר היתה שרשרת מעשי-האלמות נגדנו, הפצלות וההתנקשויות, באמצע שנות החמישים — באו קוראים צעירים והציעו את עצמם כשומרי-ראש וכשומרי-מעי-רכת. כאשר חוקק המימסד חוק שנועד לחסל עיתון זה, קמה תנועה ספונטאנית שהובילה אותו לכנסת.

דומני שאין תקדים בעולם לעיתון המצמיח מתוכו כוח פוליטי, כפי שקרה אצלנו. היחס המקובל לעיתון ולעורכיו הוא במישור העיתונאי בלבד. עורכים עיתונים בעלי תפוצה עצומה אינם יכולים אף לחלום על כך שיימצאו בין מאות אלפי קוראיהם כמה אלפים שיצביעו בעדם לפרלמנט. לשם כך דרוש יחס מסוג אחר לגמרי.

לפני חמש שנים, כשנבחרנו לכנסת, יכלו שונאינו להתנחם בטענה שזוהי אפיזודה חולפת, פרי שיגאה טיפישית של הממשלה שיזמה את אותו חוק. באו הבחירות של 1969 ולימדו אותם את ההיפך. "העולם הזה" הוא הרבה יותר מעיתון, והיחס אליו הוא הרבה יותר מאשר היחס לעיתון. "העולם הזה" הוא כיוון, הוא השקפה, הוא גישה לדברים. וגישה זו מעוררת אהדה שאינה מצמצמת במישור אחד, אלא מקיפה את כל המישורים גם יחד.

יש הבדל בין השינאה ובין האהדה. השינאה היא ריגושת, היא בלתי-מודעת, היא נובעת ממחשכי הדי-עות הקדומות הנסתרות. האהדה היא היגיונית, היא שכלית, היא מודעת, ומקורה בהתגברות על היצרים האפלים. זהו ההבדל היסודי בין בני-אור ובני-חושך, בין

השער הראשון 13.4.50. במרכז: טביעת האונייה מסדה. גליון העולם הזה 651, הראשון של המערכת החדשה, מתאריך 13.4.50. במרכז: טביעת האונייה מסדה.

מלחמה בשחיתות הגליון סטיים את המאבק המוצלח ל-טיהור צמרת המסורה, עם הרשתת המפסק הכללי בדיון.

ליך הבלתי-נמנע של הצלחה, התעשרות, הסתאבות. הם הפכו חלק מן המימסד, שקעו בבוץ השיגרה הא-פורה, ופינו את מקומם לעיתונים עשירים וחדשים.

מדוע לא הלך "העולם הזה" בדרך זו? אני חושב שיש לכך רק סיבה אחת: הרגשת-השלי-חות המלווה עיתון זה מאז ועד היום — המאבק הבלתי-פוסק על השלום. במרוצת השנים עברו אנשים רבים את העיתון הזה. שמות העיתונאים שהחלו את דרכם אצלנו ועברו לאחר מכן לעיתונים אחרים — מצטרפים לרשימת-הכוכבים

קשה להאמין כי השבוע מלאו 20 שנה לאותו יום, ערב פסח 1950, בו נכנסו כמה צעירים לבושי-האקי לשני חדרים קטנטנים ברחוב לילנבלום בתל-אביב, וקיבלו לידיהם שבועון קטן בשם "העולם הזה". אותם צעירים סיימו זה עתה את שרותם הצבאי, שהתחיל עם מרוץ מלחמת-העצמאות. הם קנו את השבועון במחיר 7000 לירות — סכום שבא ישר מקר-פוט משרד-הביטחון. הצעירים קיבלו את הכסף כחל-וואות-שיקום, עם שיחרורם מצה"ל.

כך התחילה הרפתקה שנועדה לחולל מהפכה בעי-תונאות הישראלית, להצמיח עובדות חדשות בחיים המדיניים והרעיוניים של המדינה, ולחולל — כך אנח-נו מקווים — תמורה יסודית בעצם דמותה ומהותה של מדינת-ישראל.

הצעירים והצעירות שולדו באותו שבוע, משר-תים עתה בצה"ל ברחבי ישראל והשטחים המוחזקים, ובחזיתות הרחוקות של סואץ והגולן.

למענם אספר מחדש את הסיפור, הידוע להוריהם, ושופר לא פעם: אותה קבוצה, שלקחה אז לידה את "העולם הזה", בלב מלא-יחששות, לא היתה מורכבת מעיתונאים מיקצועיים. מלבדי, לא עבד אף אחד מהם אי-פעם בעיתון קודם לכן. הם פנו לעיתונאות כימעט במקרה, כדי למלא משימה שהטילו על עצמם.

הרעיון נולד שנתיים קודם לכן, במערבולת הקרבות של תש"ח, במרחב בו שוכנות כיום אשדוד וקריית-גת. (רק שנים רבות לאחר-מכן נודע לנו כי מולנו עמד אז קצין מצרי צעיר בשם גמאל עבד-אלי-נאצר, שגם הוא חלם לו אז חלומות משלו.)

בשיחות בשוחות, בין שיחי-צבר ועצי-תפוזים, הגענו אז לביטוי רחשי-לב כמוסים שהעיקו עלינו — שמשוה אינו בסדר במדינה החדשה, שמלחמה זו לא תביא אותנו אל השלום, ושקיימת בצמרת אי-הבנה מוחלטת לגבי בעיית-יסוד זו של המדינה.

חוט-השני שעבר את כל מחשבותינו, ושנרקם לאחר-מכן בריקמת מעשינו היה — ונשאר — השלום. כמונו חשבו אז, בלי ספק, אלפי אחרים בחזיתות המלחמה דאז, כשם שהדברים התנגנו כעבור 19 שנה ב"שיח לוחמים" של מלחמה אחרת. מדוע, בכל זאת, נדלק הניצוץ המעשי דווקא באותה קבוצה?

ייתכן שהסיבה נעוצה בהרכב קבוצה זו, שהתקבצה במקרה באותה יחידה. שלום כהן בא אז מכבר ממצ-רים, ושם התחנך במיקרה בשיכבה חברתית שחלמה על שיחרור לאומי ושנשאה בליבה את ניצוצות התנועה הלאומית שחוללה אחר-כך את המלחמה, להתיך את באתי מחוג רעיוני שניסה, ערב המלחמה, להתיך את רעיון האחוה הישראלית-ערבית לתוך דפוסים פולי-טיים מעשיים. כולנו יחד היינו עדים ליצירת בעיית-הפליטים, שעורנו לא מעט בהרחבתה, והבינונו כבר אז שהיא עלולה להרעיל את יחסי שני העמים לדורות. ובעיקר: מכיוון שהיינו יחידת-קומנדו ניידת, ראינו יותר הרואים ופצועים, משני הצדדים, מכפי שזדמנו לבים אחרים. מניעת-ההרג היתה ונשארה בשבילנו המטרה העיקרית של חיינו. כל השאר היה — ונשאר — מיניני.

לקחנו לידנו עיתון זה כדי להטיף בו להשקפתנו. השקפה זו היתה, בעיקרה: האמונה שאפשר להגיע אל השלום, שזה תלוי במידה רבה בנו, שהשלום לא יפול מן השמים, שיש להיאבק עליו כמו על כל יעד אחר בחיי אדם ואומה.

האמנו מאז היום הראשון שיש להתייחס בחיוב לתנועה הלאומית הערבית, שיש לחפש עימה דרך משותפת, שאין לסמוך על בני-ברית זרים נגד הערבים, אלא יש לחפש בני-ברית בעולם הערבי נגד הזרים. כאשר באנו לתרגם השקפה זו לשפה מעשית, התי-נגשנו עם כמה מן התפיסות המקודשות ביותר, והי-שקרים המוסכמים ביותר, של החברה הישראלית הח-דשה. יכולנו בנקל להתאים את עצמנו להשקפות הפו-פולריות, ולהיות אהודים על כולם. אולי היינו יכולים להיות היום מיליונרים, בעלים בעמנו, עמודי-התווך של המימסד.

לא בחרנו בדרך זו. אילו היה לנו זמן, באפריל 1950, להרצות על תוכ-ניתונו בפני בני-סמכא עיתונאיים זרים, בוודאי היו צוחקים מאיתנו.

היו אומרים לנו: "ידידים יקרים, אתם משוגעים. אם אתם רוצים ליצור כלי-תיקשות המוני, עליכם להחניף להמונים ולבטא את כל האמונות הספלות והמשפטים הקדומים של הממונים. כך עושים כלי-התיקשות הממוניים בכל רחבי העולם.

"אינכם יכולים להקים עיתון המיועד להמונים, ובאותה עתה לפגוע בכל הפרות הקדושות של ההמו-נים. זה פשוט לא ילך".

ניסינו לעשות את הבלתי-אפשרי. לא עשינו בעיתון זה מעולם שום פשרה עם דיעות קדומות ומשפטים קדומים, שינאות לאומיות וקנאות גזענית. אמרנו בו בדיוק מה שנראה לנו כאמת. וכדי להתגבר על הבעיה העיתונאית שנבעה מכך, השתדלנו לעשות את העיתון דינאמי ומעניין ככל האפשר, להוסיף לחלקו הפוליטי חלק ביודורי מושך ומגרה, ליצור מתכונת עיתונאית סנסציונית, חיה ותוססת. כך נוצרה הדמות המיוחדת-במינה של "העולם הזה",